

15.03.2016

Питання бюджетного фінансування НАН України

НАН України впродовж 2015–2016 рр. доклдала і продовжує докладати значних зусиль щодо збільшення у 2016 р. обсягів фінансування установ НАН України з Державного бюджету України ([Національна академія наук України](#)).

Процес формування цього річного проекту Держбюджету відбувався дуже непросто. Ще у вересні минулого року академії були доведені граничні обсяги видатків у загальній сумі 2 млрд 726,1 млн грн. Ці обсяги принаймні дозволяли проіндексувати наявний фонд оплати праці та комунальні видатки відповідно до рівня інфляції. Але наприкінці листопада, без будь-яких обговорень і нарад, Міністерство фінансів України подало новий варіант проекту Закону України [«Про Державний бюджет України на 2016 рік»](#).

Цим та пов'язаними з ним законопроектами було запропоновано запровадити сумнівні радикальні зміни у науковій сфері, зокрема, позбавити Національну академію наук, національні галузеві академії наук статусу самоврядних організацій, головних розпорядників бюджетних коштів, значно зменшивши обсяги їх фінансування; скасувати пільги із земельного податку для наукових установ; передати Лікарню для вчених та освітні установи НАН України до інших органів державного управління; суттєво погіршити існуючу систему пенсійного забезпечення працюючих науковців тощо.

Проекти цих непродуманих і руйнівних змін обурили наукову спільноту країни. З метою недопущення такого розвитку подій президенти Національної та національних галузевих академії наук направили спільні звернення до [Президента України П.О. Порошенка](#), [Голови Верховної Ради України В.Б. Гройсмана](#) та [Прем'єр-міністра України А.П. Яценюка](#) з переконливим клопотанням не допустити втілення зазначених «новацій», які б, без сумніву, зруйнували наукову систему країни.

НАН України надіслала відповідні клопотання з цього приводу головам [комітетів Верховної Ради України з питань науки та освіти](#) і [з питань бюджету \(додаток\)](#). Також були направлені звернення до [голови Комітету Верховної Ради України з питань промислової політики та підприємництва В.В. Галасюка](#) та його першого заступника М. Єфімова, [голови підкомітету з питань бюджетної політики та удосконалення положень Бюджетного кодексу України Комітету Верховної Ради України з питань бюджету К. Іщейкіна](#), [голови підкомітету з питань видатків державного бюджету Комітету Верховної Ради України з питань бюджету О. Горбунова](#), [голови підкомітету з питань доходів державного бюджету Комітету Верховної Ради України з питань бюджету П. Унгурияна](#), [голови фракції партії «Блок Петра Порошенка» у Верховній Раді України Ю.В. Луценка](#) та його заступника М. Томенка, [голови фракції політичної партії «Народний фронт» у Верховній Раді України М. Ю.](#)

[Бурбака, голови фракції політичної партії «Об'єднання “Самопоміч”» у Верховній Раді України](#) [О. Р. Березюка, голови фракції Радикальної партії у Верховній Раді України](#) [О. В. Ляшка, голови фракції політичної партії «Всеукраїнське об'єднання “Батьківщина”» у Верховній Раді України](#) [Ю. В. Тимошенко, голови фракції політичної партії «Опозиційний блок» у Верховній Раді України](#) [Ю. А. Бойка, голови депутатської групи «Воля народу» у Верховній Раді України](#) [Я. Москаленка, депутатської групи «Партія “Відродження”» у Верховній Раді України, інших народних депутатів.](#)

Слід відзначити й активну громадянську позицію, виявлену у цій надзвичайно складній ситуації колективами наших установ, профспілковими комітетами та молодими науковцями, які провели протестні акції під стінами Кабінету Міністрів України.

Важливе значення для припинення намагань радикального та загрозового реформування наукової сфери мала й зустріч Президента України П. Порошенка з керівництвом Національної академії наук та Міністерства освіти і науки, окремими науковцями та освітянами, народними депутатами, яка відбулась 25 грудня 2015 р.

Завдяки цим спільним зусиллям вдалося добитися зняття найбільш одіозних із запланованих радикальних змін у науковій сфері. За Національною академією наук, як і за галузевими академіями, збережено статус самоврядних організацій, головних розпорядників бюджетних коштів; збережено пільги по земельному податку; в системі академії залишено Лікарню для вчених та освітні установи; врегульовано питання про збереження існуючої системи пенсійного забезпечення працюючих науковців. Проте добитися помітного поліпшення обсягів фінансування академії у новому бюджетному році порівняно з попередніми цифрами не вдалося.

Так, Законом України [«Про Державний бюджет України на 2016 рік»](#) на фінансування НАН України передбачено видатки обсягом лише 2 млрд 54,2 млн грн, що на 725,0 млн грн менше від мінімально необхідних обсягів та навіть на 284,8 млн грн, або на 12,2 %, менше від фінансування 2015 р. Найбільше скорочення обсягів фінансування – з 2 млрд 202 млн грн у 2015 р. до 1 млрд 913 млн грн у 2016 р., тобто майже на 290 млн грн, або на 13,1 %, відбулося за основною бюджетною програмою (КПКВК 6541030), за якою здійснюються видатки на проведення фундаментальних та прикладних досліджень науковими установами ([довідка про скорочення бюджетного фінансування НАН України за цією бюджетною програмою та програмою «Наукова і організаційна діяльність президії Національної академії наук України» \(КПКВК 6541020\) за 2014-2016 роки](#) додається).

Таким чином, фінансування секцій та відділень НАН України на 2016 р. та цільових програм, програм підтримки молодих учених, програм підтримки

розвитку інфраструктури та інших заходів НАН України було визначено у зменшених обсягах.

Водночас тільки для забезпечення виплат заробітної плати та нарахувань на неї згідно із затвердженими нормами щодо її сумарного підвищення у річному вимірі та зменшення Єдиного соціального внеску з 36,3 до 22 %, установам академії у 2016 р. необхідно мати збільшені порівняно з 2015 р. на 14,5 % видатки на фонд оплати праці.

Слід зазначити, що хоча номінальна зарплата згідно із збільшенням ставки першого тарифного розряду ЄТС зросла у минулому році на 30 %, середньомісячна заробітна плата працівників академії у зв'язку з критично недостатніми обсягами фінансування установ на виплату зарплат і надбавок майже не змінилась і на кінець минулого року становила 3992,0 грн, що навіть менше за середню зарплату по економіці. У той же час у 2015 р. частка зарплати і комунальних послуг сягнула максимальних показників у структурі видатків установ академії із загального фонду Держбюджету і становила 93 %.

Зважаючи на скрутне фінансове становище академії у поточному році та на виконання вимог 28-ї статті Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» щодо оптимізації мережі наукових установ, Президія НАН України вимушено прийняла [постанову від 20.01.2016 р. № 11 «Про фінансування НАН України у 2016 році»](#), реалізацію якої вже розпочато. Ця постанова передбачає, зокрема, реорганізацію, об'єднання чи ліквідацію неефективних закладів, установ та організацій, чи припинення їхньої діяльності.

Разом з тим, наприкінці січня академія звернулася до [Міністерства освіти і науки України, комітетів Верховної Ради України з питань науки і освіти та бюджету](#), а в лютому – до [Міністерства фінансів України](#), з проханням сприяти збільшенню на 725 млн грн її фінансування при підготовці та прийнятті Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік», розгляд якого передбачається у першому кварталі поточного року.

Крім того, академія розробила та подала Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти [пакет пропозицій](#) щодо внесення змін до законодавчих актів, реалізація яких сприятиме вирішенню питань забезпечення наукових працівників НАН України житлом шляхом залучення інвестиційних коштів для будівництва житла на вільних від забудови земельних ділянках, які знаходяться в постійному користуванні організацій та установ академії.

Слід зазначити, що 17 лютого в Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти відбулися [слухання щодо фінансового забезпечення у поточному році наукової та освітньої сфери](#). За підсумками слухань, пропозиції НАН України щодо збільшення обсягів її фінансування у поточному році були підтримані [рішенням цього комітету](#) та подані Кабінету Міністрів України (листи [від 23.02.2015 р. № 04-23/10-322](#) та [від 26.02.2016 р. № 04-23/10-374](#)).

На жаль, у відповідь на звернення Комітету Верховної Ради України з питань бюджету щодо фінансового забезпечення діяльності академії, Міністерство фінансів України листом від [18.02.2015 р. № 31-07020-04-10/4818](#) поінформувало НАН України, зокрема, що:

1. НАН України має ефективно використати кошти, затверджені їй Законом України «Про Державний бюджет України на 2016 рік». Насамперед, реалізуючи вимоги статті 28 Закону про бюджет на 2016 р. щодо оптимізації мережі її установ тощо.

2. Академія має максимально залучати кошти спецфонду, зокрема міжнародних грантів («Горизонт 2020» тощо). «Окрім того, згідно з пунктом 2 статті 3 Угоди частина фінансового внеску (50 %) України може забезпечуватися за рахунок відповідного зовнішнього інструменту допомоги Європейського Союзу, за зверненням України» (цитата).

3. Фінансове забезпечення діяльності Національної академії наук України має вирішуватися за рахунок та в межах коштів, визначених Державним бюджетом України на 2016 р.

На звернення Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти щодо необхідності збільшення у 2016 р. обсягів фінансування вітчизняної науки, у тому числі НАН України (листи [від 23.02.2015 р. № 04-23/10-322](#) та [від 26.02.2016 р. № 04-23/10-374](#)), Кабінет Міністрів України дорученнями від 03.03.2016 р. № 6924/1/1-16 та від 04.03.2016 р. № 7509/1/1-16 зобов'язав Міністерство освіти і науки України та Міністерство фінансів України підготувати відповідні пропозиції.

На виконання цих доручень НАН України листами від 11.03.2015 р. [№ 9с/521-5](#) та [№ 9с/522-6](#) надіслала Міністерству освіти і науки України та Міністерству фінансів України обґрунтовані пропозиції щодо необхідності збільшення обсягів фінансування НАН України на 725 млн грн при коригуванні Державного бюджету України на 2016 р.

Звертаємо увагу на те, що Президія НАН України й надалі продовжує активну роботу щодо збільшення обсягів фінансування академії у 2016 р. Зараз налагоджується більш тісна співпраця з Міністерством освіти і науки України, яке, сподіваємось, підтримає академію при розгляді зазначених змін до бюджету на рівні Кабінету Міністрів України.

Для НАН України є також важливою й позиція інститутів і наукової громадськості, які відстоюють інтереси науки у своїх зверненнях до Президента України, Верховної Ради України, уряду, інших державних органів, виступають з цих питань у засобах масової інформації.